

בבית המשפט העליון

בש"פ 291/01

בפני: כבוד השופט י' אנגלרד

העורר: ראובן רביאי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה
מיום 1.1.2001 בתיק ב"ש 4891/00 שניתנה
על ידי כבוד השופט ד' בין

תאריך הישיבה: כ"ג בטבת תשס"א (18.1.2001)

בשם העורר: עו"ד חיים משגב ועו"ד סוזי עוז-סיני

בשם המשיבה: עו"ד אורי כרמל

החלטה

לפני ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בחיפה - מפי סגן הנשיא השופט ד"ר ד' בין - לפיה נעצר

העורר עד תום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו בת.פ. 445/00.

1. כנגד העורר ונגד נאשם נוסף הוגש ביום 26.12.00 כתב אישום לבית המשפט המחוזי בחיפה, המייחס לשניים עבירה של סחר בבני אדם לעיסוק בזנות, עבירה לפי סעיף 203א(א) בצירוף סעיף 29 לחוק העונשין, תשל"ז 1977-. על פי המתואר בכתב האישום, ביום 14.12.00 שוחח העורר בטלפון עם סוכן משטרת ישראל שפעל כ"מתווך". העורר אמר ל"מתווך" שהוא נוסע לאילת להביא בחורות שהוברחו ממצרים לישראל לעבודה בזנות, ו"המתווך" סיפר שיש לו שותף שמעוניין לרכוש בחורה שתעבוד בזנות. לאחר יומיים, ביום 16.12.00, התקשר העורר ל"מתווך" ואמר כי ניתן לבצע את העסקה והשניים קבעו להיפגש למחרת. למחרת הגיעו העורר והנאשם הנוסף למקום המפגש, כשעימם בחורה בשם אליונה. "המתווך" הגיע למפגש יחד עם שוטר סמוי.

הנאשמים ניהלו עם "המתווך" והשוטר משא ומתן על מכירת אליונה לעבודה בזנות, סוכם על המחיר והעסקה הושלמה.

2. בסמוך להגשת כתב האישום הגישה המדינה בקשה למעצרו של שני הנאשמים עד תום ההליכים. בבקשה נטען כי למדינה ראיות טובות לכאורה להוכחת האישום, ובהן עדויותיהם של השוטר הסמוי, "המתווך" ואליונה והקלטות של כל מהלך המשא-ומתן. כן טענה המדינה בבקשה כי קיים חשש ששחרורם של הנאשמים יסכן את בטחון הציבור ויביא להתחמקות מהליכי שפיטה.

3. ביום 01.01.2001 נעתר בית המשפט המחוזי, מפי סגן הנשיא השופט ד"ר ד' ביי, לבקשת המדינה והורה על מעצרו של העורר והנאשם הנוסף עד תום ההליכים. בא-כוח העורר לא חלק בפני בית המשפט המחוזי על כך ש"העובדות העירומות" נתמכות בראיות לכאורה. עם זאת הוא טען, כי העבירה שבסעיף 203א כלל אינה חלה במקרה שבו האדם אשר לגביו מתבצעת עיסוקת המכירה מסכים לכל אשר נעשה בו. ואמנם, במקרה הנדון, אליונה באה לישראל מרצונה כדי לעבוד בזנות. בית המשפט המחוזי דחה את הטענה, מן הטעם הבא:

לדעתי, לא יכול להיות ספק שהעבירה שבסעיף 203א, אינה מיחסת כל רלבנטיות לשאלה, אם האדם הנמכר כאמור בסעיף הנ"ל, מסכים למכירה, אם לאו. ההנחה המובלעת בסעיף הנ"ל היא זו: ברגע שאדם משלם כסף כדי "לרכוש" אדם לשם עיסוק בזנות, נוצר לו אינטרס שאובייקט המכירה ימשיך בעיסוק הנ"ל לפרק זמן ממושך ע"מ להחזיר לעצמו את ההשקעה ולהפיק רווח מהעיסוקה. גם למוכר יש אינטרס דומה, שכן אם לא יוכל הקונה לממש את העיסוקה, קיים חשש שהוא יפנה למוכר וידרוש את כספו חזרה. כך נוצרת סיטואציה, שהקונה יעשה הכל כדי למנוע את הפסקת העיסוק בזנות וממילא גם אם "האובייקט" מסכים מלכתחילה לעסוק בזנות, נמנעת ממנו האופציה להפסיק בכל רגע נתון מעיסוקו זה. הצורך להגן על כבוד האדם וחירותו, מכתוב שגם מי שבחר לעסוק בזנות יוכל בכל עת לשנות את אורח חייו ויצירת סיטואציה שבה לקונה יש אינטרס לשמור על "הסטטוס קוו", יש בה סיכון חמור לחירות ה"אובייקט".

פרט לכך, המחוקק רואה בעצם קיומה של עיסוקת מכירה של אדם, משום השפלת כבודו ופגיעה בצלם האנוש שלו, שכן אדם הופך להיות חפץ והוא משול לעבד ונסיבות מקרה זה יוכיחו, שכן לאליונה נערכה בדיקה שלא ניתן להשוותה אלא לבדיקה הנערכת לבהמה הנמכרת בשוק.

4. בית המשפט המחוזי הגיע למסקנה כי נתקיימה במקרה זה עילת מעצר ביחס לשני הנאשמים, עילה הנוצרת בחשש שהנאשמים ימשיכו לעסוק בסחר בנשים. חשש זה מתבסס על ראיות לכך שלא מדובר במקרה חד פעמי, אלא באורח חיים. כך למשל, מעדות "המתווך" עולה שהעורר אמר לו שהוא נוסע לאילת להביא בחורות, דהיינו יבוא "סחורה" בצורה סיטונאית. החשש הוא שהנאשמים ירצו "לממש את השקעותיהם" בבחורות הנוספות. על הטענה, כי העבירה שבוצעה לכאורה במקרה הנדון לא לוותה באלימות, משיב בית המשפט המחוזי כדלהלן:

במקרה הנדון, לא הופעלו נגד הבחורה אמצעי אלימות פשוט מאחר והיא באה לארץ זמן קצר לפני העיסקה, אך כפי שציינתי בעצם העיסקה מובנית סכנה של אלימות, שכן בכל שלב שהבחורה היתה עושה ניסיון להפסיק את עיסקה ולגרום בכך הפסדים אם למוכר ואם לקונה - בודאי שהיו ננקטים נגדה אמצעי כפייה או אלימות.

5. בית המשפט המחוזי לא ראה אפשרות להסתפק במקרה הנדון בחלופת מעצר, שכן אפילו "מעצר בית" לא יכול למנוע קיומן של עיסקאות נוספות ע"י הפעלת שליחים או באמצעות טלפון. כן העלה בית המשפט את החשש כי הנאשמים ינסו להתחמק מאימת הדין ולעזוב את הארץ בדרכים לא כשרות, דבר שעלול להסתייע בידם בשל נסיונם בהברחת גבולות המדינה.

6. על החלטה זו הוגש הערר שלפניי. בא-כוח העורר, ד"ר ח' משגב, שב וטען בפניי כי אליונה ידעה לשם מה היא מגיעה לישראל, היא לא הוחזקה בכוח או כנגד רצונה וכשהגיעה למקום "העיסקה" ידעה במה מדובר. בא-כוח העורר ביקש לאבחן מקרה זה מפרשה אחרת שנדונה לא מכבר בבית משפט זה בבש"פ 7542/00 **חנוכוב נ' מדינת ישראל** (טרם פורסם) (להלן: "פרשת חנוכוב"). לטענתו, בניגוד לאותה פרשה, בה נעצר הנאשם עד תום ההליכים ועליה הסתמך בית המשפט המחוזי, במקרה שלפנינו לא הייתה אלימות או כפייה כלפי אליונה. כן טען בא-כוח העורר כי חלקו של העורר בפרשה היה קטן מאוד, וכי רק הצטרף לנאשם האחר ביום האירוע. הוא לא הביא את אליונה לא מאוקראינה ולא מאילת. הוא מעולם לא עסק ביבוא בחורות, אין לו עבר פלילי כלשהו ולא קיימת לגביו כל מסוכנות. כן ביקש בא-כוח העורר לשקול את שחרורו של העורר בחלופת מעצר. לדבריו, העורר הוא אדם מבוגר, בעל משפחה, ואינו מתכוון לעזוב את הארץ ב"דרכים לא כשרות". כן תיאר בפניי בא-כוח העורר את מצבו הבריאותי הקשה של העורר, אשר עבר לאחרונה ניתוח לכריתת כיס המרה.

7. בא-כוח המדינה, עו"ד א' כרמל, עמד בהרחבה על הדינמיקה המיוחדת של "הסחר" בנשים לשם עיסוק בזנות ועל האינטרסים החברתיים עליהם ביקש המחוקק להגן באמצעות הוראת סעיף 203א לחוק העונשין. הוא הסביר כי מדובר בעבירה חדשה, שמטרתה להילחם בתופעה החמורה, שצמחה בשנים האחרונות, של ייבוא נשים ממדינות חבר העמים לשם עיסוק בזנות. לדבריו, "עיסוק המכר" משעבדת את הבחורה לבעליה לפחות עד שתחזיר את עלות רכישתה. מכאן שהעיסקה, והצדדים לה, הם שורש הרע. בהקשר זה אין השאלה האם הדבר נעשה באלימות, בכפייה, או מתוך הסכמה מעלה או מורידה. בא-כוח המדינה ביקש לאמץ את קביעת בית המשפט המחוזי, לפיה קמה נגד העורר עילת מעצר הן בשל חשש שהעורר יסכן את בטחון הציבור, הן בשל החשש שיתחמק מהליכי שפיטה.

8. לאחר ששמעתי את טיעוני בעלי הדין, הגעתי למסקנה כי דין הערר להידחות. בצדק סירב בית המשפט המחוזי לקבל את טענת העורר, כי אין מקום לייחס לו עבירה כלשהי כיוון שהכל נעשה בהסכמתה של אליונה. סעיף 203א לחוק העונשין אינו מזכיר כלל את שאלת ההסכמה של האדם "הנמכר", ומכאן שהסכמה אינה משמשת הגנה כלשהי. סעיף 203א לחוק, תכליתו להילחם בתופעה הבלתי נסבלת של מכירת בני אדם, גם אם האובייקט אינו מתנגד למכירה. על חומרתה של התופעה עמד חברי השופט מ' חשין בפרשת **חנוכוב**. וכך הוא כותב:

שלא כעבירות האחרות היא העבירה של סחר בבני אדם לעיסוק בזנות; עבירה זו, עבירה חמורה היא במיוחד, ולא בכדי העובר אותה צפוי למאסר בן שש עשרה שנים. אין צורך להוסיף, הכל יודעים זאת, כי עבירה זו עבירה נגזרת היא מתופעות בזויות שנתגלו בחיי המדינה, תופעות של "יבוא" המלווה בהתנהגות נקלית ובזויה כלפי אותן נערות ונשים המבקשות למצוא פת-לחם. אין זה כבוד לא למדינה ולא לחברה בישראל, שעבירה מעין זו נחרתת בספר החוקים, בייחוד בידוענו שהעבירה לא שררה במקומנו מימים שמכבר; עבירה היא שנקבעה בימינו אלה. ... בימים שמכבר סחרו אנשים בבני-אנוש כצלמם ובדמותם, כמו היו חפצים דוממים; כך הוא, ככל הנראה, גם בימינו אלה במדינות מסויימות. הוראת סעיף 203א. לחוק העונשין נועדה להילחם בדמותו המודרנית והמכוערת של סחר העבדים מימים שמכבר, ואנו, בת-המשפט, משימה הוטלה עלינו להעלות את תרומתנו למלחמה זו שמלחמת חורמה היא.

9. אוסיף ואציין כי חז"ל ראו בגניבת נפש איסור המופיע בעשרת הדיברות, ואשר גורר אחריו עונש מוות. אביא בהקשר זה את מדרש ההלכה מתוך סנהדרין, פו, א:

אזהרה לגונב נפש מנין? רבי יאשיה אמר: מ"לא תגנב" ... תנו רבנן: "לא תגנב" בגונב נפשות הכתוב מדבר, אתה אומר בגונב נפשות, או אינו אלא בגונב ממון? אמרת: צא ולמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, דבר הלמד מעניינו, במה הכתוב מדבר - בנפשות, אף כאן - בנפשות.

ורש"י מסביר על אתר, ד"ה "דבר הלמד מעניינו":

אם אי אתה יודע במה הכתוב מדבר צא ולמד מפרשה שכתוב בה, ולפי הפרשה הוא נכתב אצלה, וכאן במה כל הענין מדבר - בנפשות, "לא תרצח" ו"לא תנאף" כל אלה חייבי מיתות בית דין - אף "לא תגנב" - בגניבה שיש בה מיתת בית דין.

ראה להלכה רמב"ם, הלכות גנבה, פ"ט, ה' א-ו.

10. החומרה שבה ראו חז"ל את הפשע של מכירת אדם באה לידי ביטוי במדרש הנודע המקשר את מיתתם של עשרת הרוגי המלכות, ביניהם רבי עקיבא, אל חטאם של אחי יוסף, שחטאו במכירתו. וכך מסופר במדרש:

אמר לו גבריאלי: ישמעאל, בני, חייך, כך שמעתי מאחורי הפרגוד: עשרה חכמי ישראל נמסרו להריגה ביד המלכות הרשעה. אמר לו ר' ישמעאל: למה? אמר לו: על מכירת יוסף; שמדת הדין מקטרגת בכל-יום לפני כסא הכבוד ואומרת: כלום כתבת בתורתך אות אחת לבטלה? [ואמר "וגנב איש ומכרו ... מות יומת"] - והרי עשרת השבטים מכרו את-יוסף ועדין לא נפרעת מהם או מזרעם; לפיכך נגזרה הגזרה על עשרה חכמי ישראל.

אמר לו ר' ישמעאל: עד עתה לא מצא הקדוש-ברוך-הוא פריעה במכירת יוסף אלא בנו? אמר לו גבריאלי: חייך, ישמעאל בני, מיום שמכרו השבטים את-יוסף לא מצא הקדוש-ברוך-הוא בדור אחד צדיקים וחסידיים כמו השבטים אלא אתם, לפיכך נפרע מכם. (ח"נ ביאליק וי"ח רבניצקי, **ספר האגדה - מבחר האגדות שבתלמוד ובמדרשים** (חלקים א-ג, תל-אביב, תשמ"ז) קפג).

11. החומרה היא, איפוא, בעצם מכירתו של אדם, עבירה שיש לבערה מתוכנו. לכך אין כל חשיבות ב"הסכמה" מצד האדם מושא עסקת הזנות. המחוקק ביקש להעניש את האנשים העוסקים ב"מסחר" מעין זה בכל חומרת הדין. יתרה מזו, יצוין כי ספק רב אם אליונה הייתה מודעת לתנאי "העסקה" אך, כאמור, אין לכך חשיבות כלשהי.

12. על פי חומר החקירה שהוצג לפניי יש ראיות לכאורה לכך שהעורר נטל חלק אקטיבי ב"עסקת המכירה" וכי לא מדובר במעידה חד-פעמית. כך למשל, במהלך המשא-ומתן הוא אומר "אני הבאתי אותה מאוקראינה" והוא מתייחס אליה כ"סחורה" שלו. בהתמקחות על המחיר, הוא אומר כי לו היא עלתה יותר מ-6,500 דולר ואף מכנה אותה בכינוי "סחורה". לאורך כל השיחה גם חוזר העורר ומספר על אליונה, שהיא יודעת את העבודה. כן מספר העורר כי בעבר כבר נתן ל"מתווך" שלוש בחורות. העורר והנאשם הנוסף גם מדברים על "נאגלה" נוספת של בחורות, שצפויה להגיע לארץ בעוד שבוע.

13. העבירה המיוחסת לעורר מקימה עילת מעצר. עילה זו נעוצה בחשש כי ימשיך לעסוק בסחר בבני אדם, כפי שהתבטא בפני השוטר הסמוי. כן קיים יסוד סביר לחשש כי העורר ינסה להימלט מאימת הדין. על רקע זה, לא השתכנעתי כי ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של "מעצר בית". "מעצר הבית" אינו מבטיח כי העורר לא ימשיך בעיסוקיו העבריינים וכי לא יבריח את גבולות הארץ.

אי לכך, הערר נדחה.

ניתנה היום, כ"ז בטבת תשס"א (22.1.2001).

ש ו פ ט

העתק מתאים למקור
נוסח זה כפוף לשינויי עריכה טרם פרסומו בקובץ
פסקי הדין של בית המשפט העליון בישראל.
שמריהו כהן - מזכיר ראשי
Q04.01002910 /שב